

ב"ה

חג הפסח

קדש

הגדה של פסח

קידוש ליל פסח

רבינו הזקן בסידורו מביא "סימן סדר של פסח - קדש ורחץ כו", ובהגהות מיימוני^[1] הובא "סימן של סדר של פסח" מדברי הראשונים שלפניו, ויש סברא^[2] שסדר זה הוא מדברי רש"י. ובכל אופן הרי זה ענין שיש לו אישור מכתבי האריז"ל - מהאריז"ל ותלמידו הרח"ו^[3], כך, שסדר זה הוא בודאי מדוייק.

וצריך להבין הטעם ש"קדש" נקבע ב"סימן סדר של פסח" - דלכאורה, החיוב דקידוש הוא בכל יום טוב [ואף שהחיוב דקידוש ביום טוב הוא רק מדברי סופרים^[4], הרי גם החיוב דארבע כוסות - שאחד מהם הוא הכוס דקידוש - הוא רק מדברי סופרים^[5]], ואינו חידוש ששייך במיוחד לחג הפסח?

...ויובן מזה שהחיוב דקידוש בליל פסח שונה מהחיוב דקידוש בכל שאר הימים טובים, בכמה ענינים^[6]:

(א) בכל יום טוב יכולים לקדש גם על הפת, ובפרט אם הפת חביבה עליו^[7]; מה שאין כן בפסח חייבים לקדש על היין דוקא^[8].

(ב) בכל יום טוב, גם כאשר מקדשים על היין, אין חיוב על כל אחד בפני עצמו לשתות היין, ויכול לצאת ידי חובה על ידי אחר (ומספיק רק לטעום מן היין); מה שאין כן בפסח חייב כל אחד לשתות כוס יין, ואינו יוצא ידי חובה על ידי אחר^[9].

- בנוגע לברכת קידוש ואמירת ההגדה יכולים לצאת ידי חובה על ידי אחר, אבל בנוגע לארבע כוסות (ובכללם הכוס דקידוש) אי אפשר לצאת ידי חובה על ידי אחר. וכמו שכתב הרי"ף^[10] שיכול אדם לערוך ה"סדר" בכמה בתים ולהוציא אותם ידי חובת ברכת קידוש ואמירת ההגדה, אבל ארבע כוסות צריכים הם לשתות בעצמם. ובפרט שלדעת הרי"ף, מי שעורך את הסדר בבתים אחרים אינו יכול לטעום מאומה, אם מפני שעדיין לא עשה קידוש לעצמו, או מפני שכבר אכל את האפיקומן.

ג) בכל יום טוב יכולים לקדש גם בזמן דתוספת יום טוב; מה שאין כן בפסח חייבים לקדש בלילה דוקא^[11]. ומזה מוכח שהקידוש דפסח קשור (לא עם ענין היום טוב, שאז היו יכולים לקדש גם בזמן דתוספת יום טוב, כיון שיש בו כבר קדושת יום טוב, אלא) עם ענין הגאולה שבפסח (שהרי הקידוש הוא גם כוס ראשון מארבע כוסות שכנגד ארבע לשונות של גאולה), שהיתה בלילה, ולכן אי אפשר לעשות קידוש בזמן דתוספת יום טוב, כי, התוספת פועלת רק בענין הקדושה, שתומשך גם לפנות ערב, אבל אין בכחה לעשות מיום - לילה ^[12].

אמנם, לכאורה אפשר לומר שהקידוש דפסח מצד עצמו הוא כמו בכל יום טוב, אלא שמצד ההוספה שהוא גם אחד מארבע כוסות, לכן, צריכים לקדש על היין דוקא, וכל אחד חייב לשתות בעצמו, ובלילה דוקא.

אבל האמת היא - שחכמים עקרו הקידוש דפסח מהקידוש שבכל יום טוב, והטילו עליו דין מיוחד של קידוש דפסח.

וראיה לדבר: אם נאמר שהקידוש דפסח מצד עצמו הוא כמו הקידוש בכל יום טוב, היה צריך להיות הדין: (א) שאפשר לקדש בזמן דתוספת יום טוב, ולשתות אחר כך - בלילה - כל ארבע הכוסות, (ב) מי שמקדש על הפת, שאז הקידוש אינו קשור עם ארבע כוסות, יוכל לקדש גם בזמן דתוספת יום טוב.

וכיון שלא מצינו בשום מקום חידוש כזה, על כן צריך לומר, שהדין אינו כן, אלא הקידוש דפסח צריך להיות תמיד בלילה דוקא. ומזה מוכח שהקידוש עצמו יש לו דין של קידוש דפסח, ולכן נכלל "קדש" ב"סימן סדר של פסח".

קטע משיחת ליל ב' דחג הפסח, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ ה'תשכ"ה ח"ב ע' 165.

- [11] על סדר ההגדה שברמב"ם.
- [12] ראה מחזור ויטרי סי' סה.
- [13] פע"ח שער חג המצות פ"ז-ז. משנת חסידים וסידור האריז"ל.
- [14] ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרע"א ס"ד. וש"נ.
- [15] ראה פסחים קיז, סע"ב. תוס' שם קח, ריש ע"ב. שו"ע אדה"ז שם סתע"ב ס"ד.
- [16] ראה גם הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' ח. (פיסקא קדש).
- [17] פסחים קו, ב. שו"ע אדה"ז או"ח סרע"א סכ"ג. וש"נ.
- [18] ראה שם סתפ"ג ס"ד. וש"נ.
- [19] שם סתע"ב סכ"ב. וש"נ.
- [100] סוף ערבי פסחים. רא"ש שם. וראה גם שו"ע אדה"ז שם ר"ס תפד.
- [111] תה"ד סקל"ז. שו"ע אדה"ז שם סתע"ב ס"ב.
- [112] ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תשי"ד סי"א (תו"מ ח"א ע' 194). תו"מ ח"ט ע' 32. וש"נ.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה